

persona che, in un certo momento e per un qualche motivo, ha perso qualcosa che apparteneva alla sua vita, alla sua coscienza, ad una conoscenza sedimentata nel corso di secoli, senza del resto porsi mai il problema dei confini politici e senza averne coscienza. La mitologia transilvana è una delle componenti composte di una identità storico-culturale altrettanto composta che, in questa opera poetica monumentale, attraverso la riscoperta, la rinascita e la rielaborazione dell'età della fanciullezza, si trasforma nella sua metafora.

Così come il poeta italiano è legato all'infanzia ungherese perduta, alla madreterra e a ogni suo elemento spirituale, allo stesso modo (ma è raramente presente nel concreto) la mitologia transilvana nel suo polimorfismo unisce fra loro non solo i ricordi, le credenze e i frammenti dell'immaginazione, ma anche le persone e le regioni legate ad essi e che spesso le catastrofi della storia hanno voluto schierare le una contro le altre e che a volte, più raramente, hanno costruito la speranza di una lenta pacificazione. Nel caso concreto della poesia di Kemény: l'Ungheria del 1956 e le truppe russe, la rovina della prima guerra mondiale e certe immagini-ricordo rumene, con cui il poeta che nella poesia ricerca e ricominciate l'infanzia ungherese perduta deve confrontarsi; nei suoi ricordi e nella sua immaginazione poetica non può venire a patti con sovrapposizioni politiche e possibilità di letture o interpretazioni attuali errate. Kemény lavora sinceramente sulla scoperta di se stesso e della sua comunità perduta, sul suo passato e sul suo presente intellettuale e sentimentale e con ciò concede rispetto a tutto e a tutti.

In passato, e talvolta anche oggi, purtroppo, le delicate questioni politiche diventano tutt'uno con il destino storico ungherese ed europeo, anche nella loro naturale contraddittorietà: compaiono così le credenze pagane ungheresi, persone e abitudini inventate come figure necessarie alla composizione poetica, protagonisti resi poeticamente eclettici nei secoli della storia (ad esempio Fleuré, che alla persona di József Ferenc combina immediatamente una forte associazione baudelaireana e altre allusioni poetico-artistiche), i soldati mandati a morire, i giovani ungheresi spediti nelle fosse comuni e tutto quello che diventa indispensabile alla verità dell'immaginazione poetica.

Per questa e per molte altre ragioni, fermo restando che un'analisi profonda di una composizione poetica così vasta e ampia esigerebbe un'estensione, un respiro e forse anche una sede maggiori, la grande opera poetica, la creazione epico-onirica di Tomaso Tamás Kemény è al tempo stesso parte integrante della poesia italiana e di quella ungherese. Adesso è finalmente possibile leggerla in Italia e in Ungheria. Con coraggio, con affetto e senza timore, con profondo rispetto anche nei confronti del lettore transilvano, ungherese di Romania e del lettore rumeno del futuro.

Endre Székárosi

életéhez, tudatához, eszméikedéséhez az évszázadok során hozzátartozott, anélkül, hogy a politikai határok kérdésével bármikor bibelődött volna, vagy akárcsak tudott volna rólok. Egy sokrétű kulturális-történelmi identitás egyik sokrétű összetevője ez a mitológema, amely az elvesztett gyermekkor újra megelégsének, pótlólagos újraélsének és feldolgozásának a metaforájává válik ebben a nagyszabású költői műben. Ahogyan az olasz költőhöz hozzákötöti az elvesztett magyar gyermekkor és anyaföldet, annak minden lelki-szellemi ága-bogával együtt, úgy ez az – egyébként konkrétumaiban ritkán megjelenő – Erdély-mitológema a maga sokrétűségében köti egymáshoz nemcsak az emlékeket, hiedelmeket és képzelet-töredékeket, hanem a hozzájuk kötött embereket, a hozzájuk kötött történelmi régiót, amely a történelem katasztrófáiban sokszor egymás ellen játszotta ki őket, olykor pedig, ritkábban, a lassan alakuló megbékélés reményét építette. A Kemény-költemény konkrét esetében: 1956 Magyarországa és az orosz csapatok, az első világháborús összeomlás és a román csapatok olyan emlékek, amelyekkel az elvesztett magyar gyermekkorát a költészetben újrakereső és rekonstruáló költő szembe kell, hogy nézzen – emlékeiben és költői képzeletében nem alkudhat meg politikai áthallásokkal és aktuális olvasati (és félre-magyarozási) lehetőségekkel. Ő saját magát, saját életét és elvesztett közössége megtalálásán, saját múltjának és jelenének szellemi és érzelmi igazságán dolgozik, s ezzel mindent és mindenkit tisztelben részesít.

Ezek a politikai vonatkozásban egykor – és olykor, sajnos, még ma is – „kényes” kérdések az egyetemes magyar és az egyetemes európai történelmi sorsban kerülnek egytűvé, a maguk természetes elhelyezkedésükben: így jelennek meg egy költői kompozíció meghatározó alakjaiként a pogány magyar hitvilág létező vagy kitalált személyei és szokásai, a történelem évszázadainak költőleg eklektikusá tett szereplői (amilyen például Fleuré, aki Ferenc József személyhez mindjárt egy erős baudelaire-i asszociációt és további költői-művészi áthallásokat társít), a pusztaulásba küldött magyar bakák vagy a tömegsírba vetett magyar fiatalok és minden, ami a költői képzelet igazságához nélkülözhetetlenül válik.

Mindezt és még sok másért – hiszen egy ilyen terjedelmű és horizontú költői alkotás kicsit is mélyreható elemzése sokkal nagyobb terjedelmet és lélegzetet, s talán más helyet is igényelne – ez a nagy költői mű, Tomaso Kemény Tamás epikus-onirikus alkotása egyszerűen része a magyar és az olasz költészetnek. Végre eljött az ideje, hogy végre olvashassák Olaszországban és itthon is. Bátran, szeretettel, félelem nélkül – tisztelettel adózva a jövőbeni és reménybeli erdélyi, romániai magyar és román olvasóknak is.

Székárosi Endre

